Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ ДОЛЯ

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12, m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад **12** да **2** г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад **9** да **3** г.

Падпіска на **адзін месяц** з дастаўкай да хаты **2 зл.** Для заграніцы ўдвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп

№ 4. Вільня, Нядзеля, 18-га студзеня 1925 г. Год I.

Важнае прызнаньне.

У Вільні істнуе польская палітычная арганізацыя пад назовам *„Бюро палітычных прац“*. Дзейнасьць гэнае арганізацыі, згуртаваўшае краёвыя дэмакратычныя польскія сілы, наагул, нічым сябе не выяўляе, апрача „добрых пажаданьняў“. Да лічбы такіх „добрых пажаданьняў“ трэба залічыць і апошняе яе выступленьне — дужа характэрнае і цікаўнае.

Бюро ўлажыла абшырны мэморыял *аб направе адносінаў на Усходніх Землях*, які падало віцэ-прэм'еру Тугутту, віцэ-міністру ўнутраных спраў Смульскаму і іншым уплывовым палітычным дзеячом. Вось галоўныя дамаганьні яго ў пераказе віленскага „Słowa“.

У галіне *адміністрацыі*—утварэньне вышэйшага адміністрацыйнага органу для нашага краю (аўтаномны Сойм у Вільні?), надзяленьне вялікшымі паўнамоцтвамі ваяводяў, аб'яднаньне ўрадаў, упрашчэньне набываньня абыватэльства.

У галіне *эканамічнай*: палягчэньне падатковых цяжараў (у Вільні ўрад узяў больш прамысловага падатку, чым у прамысловых цэнтрах Лодзі і Катовіц, а ў зруйнаванай Віленшчыне грунтовы падатак перавысіў гэткі-ж падатак у багатым Люблінскім ваяводзтве!), дапамога насяленьню крэдытам, завядзеньне ладу ў падатках, накладаных самаўрадамі.

У галіне *нацыянальнае палітыкі*: дапушчэньне ў віленскі ўнівэрсытэт матурыстаў няпольскіх гімназіяў, дзяржаўная дапамога беларусам у тварэньні ніжэйшае, сярэдняе і вышэйшае беларускае школы. Палёгкі для праваслаўнае царквы.

У *зямельнай* справе — чым хутчэйшае правядзеньне радыкальнае зямельнае рэформы на падставе падзелу панскіх абшараў паміж беларускімі сялянамі дзеля давядзеньня малазямельных сялянскіх гаспадарак да рацыянальнае велічыні, каб яны выпаўнялі роль дробных вытворцаў хлеба.

Трудна спадзявацца, каб што-небудзь з гэтых пажаданьняў *самых тутэйшых палякоў* з больш дэмакратычных групаў было зьдзейсьнена, — асабліва, калі справа йдзе аб *школьнае* і *зямельнае* пытаньне Праўда, ходзяць чуткі, быццам урад маніцца прызнаць беларускія атэстаты, але стаўляе, як варунак, вымаганьне, каб нашы матурысты здавалі ня толькі польскую літэратуру, гісторыю, геаграфію, але і матэматычныя навукі — *папольску*! І гэта ўжо шмат абніжае значэньне ўступкі... Затое аб дапамозе нашаму школьнаму будаўніцтву, *загарантаванай польскай канстытуцыяй і міравымі трактатамі*, і гаварыць ня прыходзіцца: вось-жа нават больш чым скромныя дамаганьні ў гэтай справе валэйшаўскіх дэлегатаў (куды скрамнейшыя за дамаганьні польскіх дэмакратаў!) былі прызнаны польскім урадам за... лішне вялікія!

Яшчэ горш прадстаўляецца справа зямельнае рэформы. Мэморыял Бюро адзначае (паводле „Słowa“), што „ад 80-х гадоў усе беларускія рэвалюцыйныя партыі дамагаюцца радыкальнае зямельнае рэформы“, што „факт, што буйнейшая зямельная ўласнасьць апынулася ў руках польскае інтэлігенцыі, прызнаны быў усімі беларускімі рэвалюцыянерамі за галоўную перашкоду вытварэньню самастойнага і сувэрэннага беларускага нацыянальнага арганізму“. І затым-то аўтары мэморыялу, ідучы *на прымірэньне з беларусамі*, стаўляюць дамаганьне зьніштажэньня гэтае перашкоды дарогай падзелу дворных зямель між беларускімі сялянамі.—Але нам ведама, што найбольш „радыкальны“ спаміж сяброў ураду п. Грабскага, а іменна віцэ-прэм'ер п. Тугут, мае ў гэтай справе свой асаблівы пагляд: так, зямлю трэба падзяліць, але... *ня спыняючы асадніцтва*! У найлепшым выпадку для беларускага насяленьня можа быць вызначана ня болей, як 50% зямельнага запасу, але і то ня дзеля малазямельных, а... для тых „тутэйшых“ жаўнераў, якія служылі і ваявалі ў *польскім войску*!

Паўтараем: пры такім рашучым разыходжаньні дамаганьняў мэморыялу з паглядамі ўраду немагчыма спадзявацца на іх зьдзейсьненьне. Але сам па сабе факт, што гэтыя дамаганьні *высказаны*, мае бясспрэчна вялікую вагу. У сувязі з праектам *адступленьня польскасьці на 70 кілямэтраў на захад ад радавае граніцы* (аб чым мы пісалі ў № 1 нашае часопісі ў ст. „Пачатак адступленьня“), дамаганьне падзелу „польскае“ зямлі між беларусамі *на ўсім прасторы Заходняе Беларусі і ліквідацыі гэтак галоўнае апоры польшчыны* прыходзіцца разглядаць, як прызнаньне самімі палякамі безнадзейнасьці ўсіх праектаў апалячаньня нашага краю і—*моцы і непераможнасьці беларускага нацыянальнага руху*.

Што гэта іменна так і трэба разумець, паказуе вялізарнае абурэньне органу абшарнікаў на аўтараў мэморыялу: перадавік „Słowa“ проста вінаваціць іх у тым, што—„у пагоні за міражам нацыянальнае Польшчы *зьмяншаюць нашую каралеўскую спадчынную тэрыторыю*“....

І хоць „Słowo“ стараецца прадставіць беларускі адраджэнскі рух, як нешта дужа слабое і бязгрунтоўнае (!), хоць гавора, быццам мы „ня маем ані вучыцялёў, ані падручнікаў для школаў беларускіх“,—жыцьцё на кожным кроку дае ўсё новыя і новыя доказы нашае сілы, нашае культурнае моцы (— творанае ўсім беларускім народам, ня гледзячы на рыжскія загарадкі!), нашае сьвядомасьці і нашае нязломнае волі быць вольным і самастойным народам. Гэта зразумелі аўтары мэморыялу і—*загаварылі адпаведным языком*.

Завастрэньне гданскага канфлікту.

Як мы і прадбачылі, канфлікт польскага ўраду з Гданскам ня толькі не зьліквідаваны, але вырас да канфлікту з Высокім Камісарам Лігі.

1. „Нота“ Высокага Камісара.

Даем тэкст вельмі рашучай „ноты“, ці камунікату, які Высокі Камісар паслаў... гданскаму Сэнату—з даручэньнем апублікаваць яго ў прэсе:

„9 студня я прасіў польскага дыпляматычнага прадстаўніка прыняць меры, каб вярнуць „status quo ante“ (тое палажэньне, якое было да канфлікту,—папросту, зьняць усе скрынкі паштовыя...), каб папярэдзіць магчымасьць сумных здарэньняў, выкліканых зьмяшчэньнем паштовых скрынак на вуліцах Гданска.

„11 студня мяне паведаміў польскі дыпляматычны прадстаўнік, што яго ўрад ня можа прыхіліцца да маей просьбы...

„Дзеля таго я паведаміў п. Страсбургера, што, калі-б яго ўрад запраўды ня мог споўніць маей просьбы, я пачуў-бы сябе абязаным паведаміць Сэнат, каб ён **па майму жаданьню і на маю адказнасьць зьняў сам усе паштовыя скрынкі**, за вынятκам тэй, што зьмешчана на гмаху Польскага Генаральнага Камісара, якая — дзеля нятыкальнасьці ўсяго гмаху, як дыпляматычнага,—ня можа быць парушана.

„У справе гэтай вядуцца далейшыя перагаворы з п. Страсбургерам, з якім адносна да гэтага пытаньня я **яшчэ (!) астаўся ў кантакце** (!..)“.

Уканцы Высокі Камісар дадае, што польская дэлегацыя зьвярнулася да Генаральнага Сэкрэтара Лігі, які патрэбаваў ад яго выясьненьня польскага пагляду на справу.

2. Паседжаньне Палітычнага Камітэту Рады Міністраў.

14.I. Сабраўся на экстрэннае паседжаньне Палітычны Камітэт польскае Рады Міністраў, які, пасьля дакладу прэм'ера, адабрыў прадстаўлены апошнім плян дзейнасьці ўраду—як у галіне палітычнай, таксама і адносна да тых канкрэтных крокаў, якія мае ўчыніць урад на выпадак зьняцьця Гданскім Сэнатам паштовых скрынак. Усе пастановы Камітэту трымаюцца ў сакрэце.

3. Эканамічныя рэпрэсіі Польшчы проці Гданска.

Польскі ўрад мае апрацаваць рад мераў, каб націснуць на Гданск з боку эканамічнага, і гэтымі рэпрэсіямі змусіць яго да выкананьня жаданьняў Польшчы ў дробнай справе польскай пошты ў Гданску.

4. 14 студня—рашучы дзень...

Серада, 14 студня—гэта быў рашучы дзень у справе канфлікту, як апошні тэрмін, які даў Высокі Камісар польскаму прадстаўніку, дзеля самаахвотнага зьняцьця скрынак.

Аднак, польскі ўрад да назначанага часу скрынак ня зьняў, і гэта ўскладаецца на Гданскі Сэнат.

5. Неспадзяванка для польскага ўраду...

Польскае агенцтва (A. W.) наіўна паведамляе, што завастрэньне канфлікту зьявілася зусім не спадзяваным для польскіх палітычных сфэраў. Бо яшчэ ў-ва ўторак віцэ-прэм'ер Тугутт заяўляў аб зьліквідаваньні справы і толькі „на ўсякі выпадак“ зрабіў.. перад журналістамі „нязвычайна энэргічную заяву“.

6. Галасы польскай прэсы.

Здаецца, уся польская прэса—у адзін голас—падтрымоўвае слушнасьць польскага пагляду і энэргічнага становішча ўраду.

Правая прэса, апрача таго, найвыразьней кліча ўрад **да ваеннай экспэдыцыі** на непакорны Гданск, які хоча астацца Данцыгам...

7. Пункт гледжаньня Гданска.

Цяжка, ня маючы ўсіх дакумэнтаў, разабрацца ў тым, хто-ж з двух спорщчыкаў мае рацыю; але больш спакойнае становішча Гданскага Сэнату, падтрыманае Высокім Камісарам, у кожным выпадку загадвае быць асьцярожным у ацэнцы слушнасьці довадаў з польскага боку. З апублікаванай цалком заявы Сэнату да Высокага Камісара відаць, што Гданскі ўрад, стоючы на точным зьмесьце артыкулу 29 канвэнцыі 1920 г. і прысуду Высокага Камісара ў траўні 1922 г., зусім не адмаўляе Польшчы права **мець паштовы ўрад** у Гданску—для зносінаў **паміж портам і Польшчай**. Але гэты ўрад,—паводле канвэнцыі і прысуду Камісара,—мае мясьціцца на вызначаным дзеля яго будынкаў абшары і спаўняць толькі сваю працу

транспартаваньня пасылак з порту ў Польшчу і назварот...

Але ніводзін з артыкулаў канвэнцыі і іншых умоваў ані рашэньняў Высокага Камісара ня кажа аб тым, што Польшча мае права — побач з нармальнай дзяржаўнай поштай Вольнага Места — завясьці другую, сваю—польскую, дый яшчэ „канкуруючую“ (бо больш танная!—як наіўна пішуць польскія газэты!..) з дзяржаўнай, маючую да таго яшчэ выразную тэндэнцыю да стварэньня сваей манаполіі (праз „канкурэнцыю“!) з таго, што зьяўляецца ўсюды **рэгаліяй дзяржаўнае ўлады**... Вось у тым увесь цэнтр і зьмест канфлікту... Да таго-ж Польшча самавольна, не запытаўшыся ані нават паведаміўшы гданскі ўрад, учыніла некаторыя выканаўчыя крокі (як цьвердзіць афіцыяльна Сэнат—**у начы**, у цемры?!)—да ўвядзеньня ў жыцьцё свайго аднабокага і **бясспрэчна пашыранага** тлумачэньня істнуючых падставаў праўных узаемных адносінаў паміж абедзьвюма ўладамі у Гданску.

У кожным выпадку,—бясспрэчна тое, што:

1) істнаваньне двух дзяржаўных паштовых урадаў на самастойнай дзяржаўнай тэрыторыі ёсьць недарэчнасьць;

2) у Гданску,—у мысьль усіх падставаў, як агульна-праўных, так і спэцыяльных для Гданска, — павінна істнаваць адна агульна-дзяржаўная пошта—дзеля абслугоўваньня ўсяго насяленьня („канкураваньне дзьвюх—недарэчнасьць!).

Дык усё пытаньне зводзіцца толькі да таго, **чыя, каторая пошта павінна істнаваць у Гданску, як агульна-дзяржаўная**: гданская, ці польская?

Калі мы паставім пытаньне гэтак проста і ясна, дык адразу пабачым, у чым сіла і небясьпека ўсяго канфлікту. Пабачым, чаго дабіваецца, ці што... **прабуе зрабіць у Гданску Польшча**: імкненьне яе—дабіцца прызнаньня Гданску **падпарадкаваным польскай дзяржаўнасьці**.

8. Заява віцэ-прэм'ера Тугутта прадстаўнікам прэсы.

Пасьля першай заявы віцэ-прэм'ера Тугутта, у якой ён перадчасна выразіў свае здаволеньне з прычыны зьліквідаваньня канфлікту з Гданскам, Сэнат якога „зрабіў усё, чаго вымагала дзяржаўная годнасьць Польшчы“,—гэты прадстаўнік польскага ўраду 13 студня вечарам зрабіў журналістам новую заяву—ужо пасьля заявы Высокага Камісара п. Страсбургеру.

З гэтай заявы ясна відаць, чым можа пагражаць (—нават і эўрапэйскаму міру!) канфлікт за „малую рэч“, якую польскі ўрад можа зрабіць „вялікай“.

Вось галоўныя мейсцы заявы польскага ўраду:

„... Апошнія весткі з Гданску павінны збудзіць новую трывогу... Кажуць аб націску, які робіцца на нашага прадстаўніка, чуваць аб пагрозах падбіць Гданскі Сэнат на самасуд (?! — гэтым мае быць—паводле новай юрыдычнай тэрміналёгіі п. Тугутта — урадавы акт дзяржаўнай улады ў Гданску, дый яшчэ—„з упаважненьня і на адказнасьць Высокага Камісара Лігі“! — Калі-ж і так, дык—як зьняць, таксама і павесіць скрынкі — аднолькавы „самасуд“!...).

„Хаця мы ўжо наперад пераканаваны ў поўнай слушнасьці нашых распараджэньняў (разьвеска скрынак), выплываючых ня толькі з літары дагавораў і канвэнцыяў з Гданскам, але перад усім з духу Вэрсальскага Трактату, які прызнае Польшчы... доступ да мора, мы ўсё-ж гатовы былі дамагацца нашых правоў нармальным шляхам працэсу перад адзіным адпаведным судом — перад Лігай Народаў (але-ж першая інстанцыя гэтага суду—Высокі Камісар Лігі — якраз і зрабіў ужо прысуд, якому Польшча ня хоча падпарадкавацца... Дый прысуд гэты—толькі ўступны: вярнуць усё да таго палажэньня, якое было да... першага „самасуду“ — і тады толькі пачынаць „працэс у адпаведным судзе“...).

„Мы дагэтуль яшчэ ня страцілі надзеі, што гэтая ўстанова (Ліга) створана для ўсталеньня міру між народамі, але ня дзеля аховы інтэрэсаў мацнейшых (гэта „мацнейшым“ мае быць у пана Тугута Гданск!).

„Быццам дробная справа паштовых скрынак павінна служыць нам азнакай,—ці мы маем дачыненьня з маніяй вялікага места (? **Вольнага Места** — паводле Вэрсальскага Трактату!—, пане міністар...), якое ня можа зразумець свайго палажэньня (!), ці гэта — толькі дробная дэталь вялікага пляну, прынятага бяз нашага ведама, але на нашу шкоду!..

„Нашым правам ёсьць дамагацца вырашэньня спорных спраў способам, точна прадугледжаным, абязываючым усіх міжнародавым статутам — (якраз гэтым шляхам пайшоў Гданскі Сэнат, зьвярнуўшыся да Камісара Лігі з скаргай на **першы** „самасуд“ Польшчы...).

„На спробы-ж вырашэньня гэтых спораў самаволяй ці сілай—Польшча, калі яна хоча жыць, ніколі і нікому дазволіць ня можа. Дык вось і ў даным выпадку ўсё, што будзе ў адносінах да нас гвалтам, спаткаецца зараз-жа з рашучым адпорам... Сіла адпору будзе роўная сіле гвалту“...

Далей прадстаўнік польскага ўраду паўтарае, што на ўсе пастулкі, якія Польшча прызнае незаконнымі, яна будзе скардзіцца Лізе Народаў і вялікім дзяржавам, якія стварылі Мірны Трактат... „Але—казаў п. Тугутт—мы павінны перасьцерагчы іх разам з тым, што гэтае надужыцьце (?), хаця й малое, не перастае быць грозным... Бо калі-б мы дапускалі малыя надужыцьці, дык гэтым самым заахвоцілі-бы іх спраўцаў да вялікшых... Нам будзе вельмі прыкра, калі побач з канфліктам польска-гданскім вырасьце спор польска-камісарскі... Але мы ня ведаем ані такога высокага ўраду, ані такога вялікага народу, якому мы маглі-б дазволіць трактаваць нас нязгодна з правам... Нікому ні за якую цану мы не дазволім трактаваць сябе, як... арду нэграў...

У канцы п. Тугутт просіць—праз прадстаўнікоў прэсы—польскае грамадзянства „захаваць зімную кроў і верыць ў тое, што польскі ўрад ведае свае абавязкі і патрапіць памятаць аб іх выкананьні“...

9. Інструкцыі Высокаму Камісару ў Гданску.

Як паведамляе ўплывовая англійская газэта, Высокі Камісар Лігі Народаў у Гданску атрымаў інструкцыю, каб ён у польска-гданскім канфлікце паступаў рашуча і скора, каб папярэдзіць усе магчымыя аслажненьні...

Цікава з гэтым параўнаць вестку з польскіх газэтаў, што прэм'ер Грабскі запрасіў на экстрэную канфэрэнцыю ўсіх... паслоў вялікіх дзяржаў, ад якіх рашуча дамагаўся... выдаленьня Камісара Мак-Донэля з Гданску... (?).

Аб чым пішуць.

„Эканамічная нацыянальнасьць“.

„Krynica“, у якой прыймаюць учасьце каталіцкія ксяндзы-беларусы, надрукавала пад гэтым загалоўкам стацьцю, якая характарызуе ня толькі сучасныя клясавыя адносіны ў беларусаў, але і настроі тэй групы нашага грамадзянства, якую прадстаўляе „Krynica“. Падаем гэтую стацьцю поўнасьцю.

На пачатку беларускага руху эканамічныя і грамадзкія справы ня мелі такой вагі, як цяпер. Тады ўсе лучыліся ў адно, каб працаваць дзеля прабуджэньня беларускага народу і дзеля лепшай долі Беларусі. Тады мы бачылі ў радах беларускіх дзеячаў нават такіх абшарнікаў, як Раман Скірмунт, Войнітовіч, Кастравіцкая, а нават нейкі час такога, як князь Друцка-Любэцкі. Усе яны працавалі разам з другімі беларускімі дзеячамі і займалі, як напрыклад Скірмунт, высокія становішчы ў беларускім руху. Якія яны мелі прычыны і мэты ў сваей дзейнасьці — згадаць трудна, але, мусіць, побач з сваім краёвым нахілам і спагаднасьцю для беларускай ідэі яны яшчэ думалі выслужыцца перад беларускім народам, каб ён пакінуў ім маёнткі.

Справа аднак пайшла другой дарогаю — беларускі народ цьвёрца і ясна заявіў, што абшарнікам на Беларусі канец і што іх абшары павінны перайсьці на ўласнасьць народу. Тады пачынаецца адыход „нашых“ паноў ад беларускай працы: найскарэй кідае нас князь Друцка-Любэцкі, пасьля Войнітовіч, Кастравіцкая, а ўрэшці, пасьля няўдачы з тэлеграмай да нямецкага Кайзэра—і сам Скірмунт.

У радах беларускіх змагальнікаў асталіся толькі сыны вёскі, сыны сярмяжнага беларускага народу.

Ужо тады можна было заўважыць, што беларусы—гэта народ перад усім дэмакратычны, а разам з тым і рэвалюцыйны, каторы ня можа сьцярпець гэткай няроўнасьці, як бядак і абшарнік, тым болей, што гэтая няроўнасьць на Беларусі што ні шаг.

Але гады йшлі—беларускі рух набіраў штораз то болей сілы і яснасьці. З гарадоў дайшоў ён да вёскі—і там пачаў сваю работу. І што-ж мы бачым? Бачым тое, што бачылі даўней па гарадах: да Беларусі горнуцца людзі бедныя, а багатыя чураюцца яе, а нават змагаюцца з ею...

Атрымалі мы ад аднаго селяніна місьмо з Войстамшчыны, Сьвянцянскага павету. Вось, як рысуе той селянін цяперашнія адносіны сялян да беларускасьці, называючы іх адносінамі агулам да Беларусі.

..."Дзіўныя рэчы цяпер можна бачыць і чуць паміж нашымі сялянамі. Гутарка аб Беларусі ня сьціхае: ці хто спаткаўся з суседам, ці з знаёмым, ці так з кім на кірмашы—усё аб Беларусі. І вось, што можна заўважыць: усіх цікавіць найгорш, што яна ёсьць—гэта Беларусь? А глаўнае, ці дасьць зямлю? У нас ходзіць па людзях такое праканаканьне, што дасьць — і вось гэтае праканаканьне—або людзей хіліць да беларускасьці, або адварачвае. Бедныя горнуцца да яе, бо Беларусь можа даць зямлі; багатыя ізноў ня хочуць Беларусі, бо яна можа адабраць у іх зямлю.

Затым-то бываюць такія дзіўныя рэчы, што праваслаўныя пішуцца палякамі, бо яны багатыя, ізноў жа каталікі пішуцца беларусамі, бо яны бедныя. У нашай вёсцы ёсьць адзін багатыр—калі пачалі сьпісваць, хто хоча якой школы, то гэты багатыр, хоць праваслаўны, запісаўся на польскую школу, за ім пайшлі тыя сяляне, каторыя сядзяць у яго ў кяшэні, а за беларускую школу запісаліся бедныя, каторыя хоць і каталікі, але да Беларусі горнуцца. Гэтая Беларусь дык падзяліла людзей на дзьве часьці: з аднэй стараны паны і кулакі—яны лічаць сябе палякамі; з другога боку мужыкі і бедакі — яны лічаць сябе беларусамі“...

У гэтым пісьме шчырая праўда: мы дайшлі да таго, што слова „беларус“ азначае чалавека, каторы ўносіць рэвалюцыю ў сяньняшняе наша жыцьцё. Гэта значыць: беларус хоча падзелу зямлі бяз выкупу, беларус хоча роўнасьці ўсіх людзей бяз розьніцы веры і нацыянальнасьці, беларус змагаецца з крыўдай і зьдзекам панска-шляхоцкага парадку.

А паляк—гэта будзе абшарнік, пан капіталіст, чыноўнік, амэрыканец, шляхціц, словам, усе тыя, што з бядою, безьзямельлем або малазямельлем нічога ня маюць супольнага.

Дзіўная ў нас запраўды лучнасьць паміж нацыянальнасьцю і клясовасьцю. Затым-то і няма ў нашым народзе такога вострага клясовага змаганьня, як у другіх народаў. — У беларусаў „правіцы“ так-жа як і няма — у нас сама гісторыя зрабіла з беларускага народу нейкую „левую эканамічную нацыянальнасьць“.

Увесь беларускі народ у сучасным яго эканамічным, грамадзкім і палітычным становішчы трэба разважаць іменна, як беларускую сялянскую клясу.

Аб адным толькі ня ўспомніла „Krynica“, але якраз гэта мае такую вялікую вагу для беларусаў, што прыходзіцца нам аб гэтым напомніць. А іменна: замест адыйшоўшае ад нашага народу **буржуазнае** інтэлігенцыі ўжо нарасла (дый з кожным днём яе прыбывае!) новая **народная** інтэлігенцыя, нацыянальна сьвядомая і стойкая ды сацыяльна зьвязаная неразрыўна з нашымі працоўнымі масамі, як косьць ад косьці, кроў ад крыві іх. Гэтая новая нашая інтэлігенцыя ўжо ад народу не адойдзе!

„Грахі польскіх“ камуністаў.

„Robotnik“ у № 13 з 13./I.—25 г. больш падробна, чым „Slowo“, падае тыя закіды, зьмешчаныя ў прыведзеным ужо намі камунікаце, з якімі беларускія камуністы выступілі проці польскіх. Мы падаем з „Robotnika“ тыя з іх, якія датыкаюць беларускага пытаньня. Вось яны:

„2) У справах сялянскай і нацыянальных Цэнтральны Камітэт Кам. Раб. Партыі Польшчы абмяжоўваецца бясплоднымі, нібы-то бальшавіцкімі дэкляарацыямі, на дзеле-ж ня ў сілах даць „бальшавіцкую ацэнку“ бягучым здарэньнем. Ламаючы пастановы II зьезду Кам. Раб. Партыі Польшчы і V кангрэсу Камінтэрну, Цэнтр. Камітэт К.Р.П.П. сваей бяздзейнасьцяй дапусьціў да стварэньня так-званае „Незалежнае Мужыцкае Партыі“ на чале з Воевудзкім... Партыя гэная, якая зьяўляецца адбіцьцём трусьлівай дробна-буржуазнай ідэалёгіі польскае рэакцыі, укрытае пад лжэ-рэвалюцыйнымі лёзунгамі, разам з дэпутатамі з „Вызваленьня“ працуе—з маўклівай згодай К.Р.П.П. — **у кірунку апалячываньня беларусаў**“.

„4) Камунікат закідае польскім камуністам опортунізм і лжэ-бальшавізм, выступае проці ўваходжаньня Ц. К. ў беларускія справы, востра крытыкуе „опортуністычную“ дзеяльнасьць эмісараў Ц. К. на беларускай тэрыторыі, якія працівяцца баявым выступленьням проці „польскіх акупантаў“ і аслабляюць баявую гатоўнасьць беларускіх камуністаў, якія дамагаюцца простых і ясных адказаў на ўсе праблемы руху.

„Выступаючы ў Сойме за-адарваньне Беларусі ад Польшчы, **польскія камуністы на практыцы няўважліва і недаверчыва адносяцца да беларускага вызвольнага руху**, азначаючы яго ў сваіх афіцыяльных выданьнях, як анархію і бандытызм. Партыя гэтая также не вядзе сярод польскага пралетарыяту прапаганды на карысьць лёзунгу далучэньня Беларусі да Радавае Расеі.

„Далей камунікат закідае Ц. К-ту К. Р. П. П., што ня ўмее выкарыстаць нацыянальныя асаблівасьці беларускага рэвалюцыйнага руху, які зьяўляецца падатным грунтам дзеля бальшавізаваньня масаў. Больш таго: Ц. К. прычыняецца да шырэньня замяшаньня ў радах партыі, пашыраючы пагляд, быццам нацыянальная палітыка радавага ўраду ў Радавай Беларусі не ўдалася, і нават партыйныя работнікі ў Радавай Беларусі зьяўляюцца працаўнікамі гэтае палітыкі.

„Урэшце 9 пункт закідае К. Р. П. П. раўнадушнасьць у адносінах да літоўскага насяленьня ў Польшчы, якое, расчараваўшыся ў авантурах ковенскага ўраду, горнецца да камуністычных радоў.

„У заключэньні беларускія камуністы дамагаюцца адкліканьня назад высланых на Беларусь эмісараў Ц. К-ту К. Р. П. П., чужых беларускаму рэвалюцыйнаму руху, які імкнецца да аб'яднаньня ўсіх беларускіх зямель пад сьцягам Б. С. Р. Р. і С. С. Р. Р.“

Так пераказуе „грахі“ польскіх камуністаў „Robotnik“, за якім і мы іх тутака падаем.

Да сяброў Т-ва Беларускае Школы.

Цэнтральная Беларуская Школьная Рада просіць сяброў Таварыства Беларускае Школы аб узносе сяброўскіх складак за бягучы адрахункбвы год, гэта значыць ад 1-га лістапада 1924 г да 1 га лістапада 1925 г. Дзеля збору складак будзе пасланы на кватэру сяброў асобны чалавек з адпаведным упаўнаважаньнем і сьпісам сяброў.

Цэнтральная Беларуская Школьная Рада.

2—2

Палітычны агляд.

У Польшчы.

Справа „вынятковага стану“ для Крэсаў.

Адміністрацыйная камісія Сойму аканчальна разглядзела ўсе прапазіцыі, зьвязаныя з справай „Крэсаў“ і былі пастаўлены на галасаваньне аж 11 рэзалюцыяў.

Рэзалюцыя віленскага пасла эндэка Зьвежыньскага—аб увядзеньні на Крэсах вынятковага стану—была адкінута 17 галасамі проці 9.

Прынята рэзалюцыя п. Прагера (П. П. С.), заклікаючая ўрад да неадкладнага правядзеньня зямельнай рэформы на „Крэсах“ (!).

Прынята рэзалюцыя п. Косьцялковскага (Wyzwolenie), заклікаючая ўрад да... адазваньня з Крэсаў гэнарал-ваяводаў.

Адкінута рэзалюцыя п. Вэндзягольскага (Wyzwolenie) аб тым, каб урад апрацаваў праект „статуту для Віленшчыны“ (? аўтаноміі для „Віленскага Округа“,—ці, можа, уваскрашэньня благой памяці „Сярэдняе Літвы“?).

Прынята камісіяй рэзалюцыя п. Керніка (Пяст) аб тым, каб урад выпрацаваў цэлую праграму направы „крэсавага“ жыцьця — адміністрацыі, гаспадаркі, культурных патрэбаў насяленьня, спыненьня бандытызму і наагул усялякай антыдзяржаўнай працы на „Крэсах“...

Затое адкінуты рэзалюцыі п. Ярэміча і жыдоўскага кола—у справах школьніцтва, асадніцтва і фінансавай дапамогі насяленьню...

Дакладчыкам на пленуме Сойму выбраны п. Кернік.

Дэманстрацыі камуністаў у Варшаве.

Як падае карэспандэнт газ. „Сегодня“, 11 студня камуністы зрабілі ў Варшаве дэманстрацыю. На мітынгу выступаў пасол Скрыпа (ўкраінск. камун.) Конная і пешая паліцыя некалькі разоў разганяла мітынг. Многа ўчасьнікаў арыштавана.

Зьніштажэньне другога праваслаўнага сабору ў Польшчы.

Польскія ўлады загадалі ў сьпешным парадку разабраць другі праваслаўны сабор—у Любліне. Газэты пішуць, што да сакавіка ад гэтага сабору не астанецца нат' сьледу.

Сабор у Варшаве разьбіраецца, але праца йдзе вельмі цяжка.

Заграніцай.

Канстытуцыя Беларускай Рэспублікі.

На першага лютага ў Менску склікаецца чацьвёртая сэсія Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту Радавай Беларусі.

На павестцы гэтай сэсіі стаіць разгляд **праекту Канстытуцыі Беларускай Рэспублікі.**

Красін аб даўгах Францыі.

У гутарцы з супрацоўнікам аднэй данскай газэты Красін заявіў, што дарэмна Францыя ставіць сваю расейскую палітыку ў залежнасьць ад прызнаньня царскіх даўгоў, — бо ніякая Расея ня зробіць гэтага. Яшчэ ў 1906 гаду расейскія рэвалюцыянеры заявілі ў адозьве, што, калі атрымаюць уладу, дык скасуюць даўгі, якія цары трацілі на падтрыманьне праклятага антынароднага рэжыму...

Францыя ўпіраецца, а тым часам пераплачывае вялікія сумы далярамі за амэрыканскі хлеб і ня ўвозіць сваіх тавараў на расейскі рынак...

Зарваньне францускa-нямецкіх торговых перагавораў.

Торговыя перагаворы паміж Нямеччынай і Францыяй могуць лічыцца аканчальна зарванымі. Нямецкі ўрад рашуча заявіў, што ня можа згадзіцца нават на прапанаваную Францыяй часовую ўмову. Француская дэлегацыя прапанавала некаторыя зьмены, але нямецкая заявіла, што наагул павінна парадзіцца з сваім урадам, і выехала з Парыжу да дому...

Скончыліся дні францускай дыктатуры ў Нямеччыне!..

Лекцыя п. Серэбранікава ў Парыжу.

Дэпутат Серэбранікоў (расеец) прачытаў у Парыжу—пры перапоўненай салі—лекцыю, у якой абрысаваў палажэньне расейскай меншасьці ў Польшчы і палітыку польскага ўраду, адносна да расейцаў і праваслаўных.

Лекцыя мела вялікі пасьпех і вельмі занепакоіла польскі ўрад...

У дыскусіі пасьля лекцыі рад прамоўцаў выразілі надзею, што польскі ўрад нарэшце ўрэгулюе палажэньне расейскай і праваслаўнай меншасьці—паводле дамаганьняў Трактатаў і Канстытуцыі, асабліва ж у сувязі з усталеньнем нармальных адносінаў між Польшчай і Расеяй...

Адозва італьянскай апазіцыі.

Аб'яднаная італьянская апазіцыя выдала аднагалосна прынятую адозву, у якой піша, што пачалася апошняя фаза вялікае барацьбы між фашыстаўскім урадам і краем. Урад скінуў з сябе ўжо зусім маску прыхільнасьці да канстытуцыі і топча нагамі аснаўныя законы краю. Але дарэмна ён думае, што вернуцца першыя дні фашызму! Апошнія 2 гады раскрылі вочы краю на гэтую шалёную дыктатуру. Урад задушыў прэсу, зьніштожыў вольнасьць сабраньняў, мабілізуе ўсе ўзброеныя сілы сваей партыі, якой дазваляе тэрор, пагромы, падпалы ў адносінах сваіх палітычных праціўнікаў. Але гэтаму ўніжэньню Італіі ў вачах усяго сьвету хутка прыдзе канец.

Кароль проці Мусоліні.

Як ведама, адзін раз ужо кароль рашуча запрапанаваў Мусоліні—падацца (з патрыятызму!) ў адстаўку, уступіўшы мейсца больш аўтарытэтнаму ў вачох краю палітыку!.. Тады Мусоліні адмовіўся споўніць „раду свайго манарха“, заявіўшы, што сам выбара мамэнт, калі яму адыйсьці... Цяпер Мусоліні зьвярнуўся да караля, каб той падпісаў дэкрэт аб роспуску парляманту і назначэньні новых выбараў—па новаму закону. Кароль у свой чарод рашуча адмовіўся даць свой подпіс.

Гэткім чынам між каралём і яго... „пакорным слугой“ і „абаронцам“, якім сябе называе Мусоліні,—пачалася запраўдная вайна...

На адмову караля Мусоліні адказаў, што тады яго „габінэт“ (чыста фашыстаўскі, бо ўсе іншыя міністры адмовіліся і выйшлі з яго) будзе правіць краем без парляманту „неабмежаваны час“—пакуль апазіцыя ня будзе зламана...

І вось „ламаньне апазіцыі“ йдзе шалёным тэмпам. Апошняя тэлеграма кажа, што за адзін дзень адбыліся обыскі і арышты аж у 67 мясцовасьцях — усе пераважна сярод сацыялістаў.

Барацьба з сэрбскім тэрорам у Харватыі.

13-га студня суд у Загрэбе пастанавіў аддзяліць справу Радіча ад абвіненьняў проці рэшты сябраў яго партыі і—звольніць усіх, апрача Радіча, з пад арышту ў вастрозе. Пракурор заявіў пратэст.

Прэзыдэнт таго-ж суду ў Загрэбе адмовіўся прызнаць, на яго пратэст шэфа паліцыі няважным сьпісак кандыдатаў у парлямант з партыі Радіча. Гэтым пратэстам паліцыя хацела адсунуць харвацкую сялянскую партыю ад усякага ўчасьця ў выбарах. Апазіцыя лічыць гэта—першым вялікім (!) пасьпехам у выбарнай кампаніі...

Вось дык „канстытуцыя“!..

Абструкцыя-канцэрт у аўстрыйскім Сойме.

У аўстрыйскім Сойме апазіцыя сацыялістычн. партыяў зрабіла абструкцыю буржуазнай большасьці, якая зьняла з павесткі праект рэформы шлюбнага права (цывільнага шлюбу заместа царкоўнага). Сацыялісты прынесьлі ў Сойм аўтамабільныя гудкі і аркестравыя трубы і гудзелі праз увесь час паседжаньня... Ня гледзячы на гэта, буржуазныя групы дасядзелі да канца паседжаньня, заткнуўшы вушы...

Адчыненьне нарвэжскага парляманту.

12 студня адбылося першае паседжаньне нарвэжскага парляманту (Стортынгу), да якога выбары адбыліся ў кастрычніку.

Партыйны склад парляманту такі: кансэрватараў — 54, сялянская партыя — 34, партыя працы—24, сацыял-дэмакратаў — 8, камуністаў — 6 і радыкальная партыя працы — 2.

Зьмены ў загранічнай палітыцы Амэрыкі.

З Вашынгтону (сталіца Амэрыкі) пішуць, што прэзыдэнт Кулідж мае назначыць камісію, якая разгледзіць пытаньне аб узнаўленьні зносінаў з С. С. Р. Р. Прызнаньне ССРР быццам таксама, як і Францыя, Амэрыка стаўляе ў залежнасьць ад: 1) прызнаньня Радавай Расеяй царскіх даўгоў, 2) здаваленьня пакрыўджаных амэрыканскіх грамадзян у часе вайны і рэвалюцыі і 3) адрачэньня ад камуністычнай агітацыі ў Амэрыцы...

Хатняя вайна ў Кітаю.

Генарал Сун-Хуанг-Фэнг заняў Шанхай; былы губэрнатар уцёк з места.

У запале барацьбы за Шанхай пацярпела трохі эўрапэйская часьць места. Дзеля таго (а мо' і для нечага большага..?) Амэрыка, Англія і Францыя прыслалі ў шанхайскія воды яшчэ па некалькі вялікіх ваенных караблёў...

ХРОНІКА.

Школьныя справы. „Słowo“ падае вынікі канфэрэнцыі ў справе беларускіх школ, якая адбылася ў Варшаве пад старшынствам п. Тугутта з учасьцем кіраўніка міністэрства асьветы і віленскага куратара п. Гонсёровскага.

Пастаноўлена стварыць 4-х месячныя курсы на 40 асоб у Кракаве і на 40 асоб у Вільні. Справа курсаў у Быдгошчы адкінута. У Кракаў будуць пасланы тыя **беларускія** вучыцялі, якім патрэбна грунтоўна пазнаёміцца з **беларускай мовай** (у Кракаве?!!!), у Вільню-ж—тыя, што ня маюць патрэбных тэорэтычных падставаў, а самую мову апанавалі.

Вестка гэтая—нешта зусім незразумелая, ці зумысна пададзена ў заблутанай форме. Бо што ж гэта за „беларускія“ вучыцялі, якія або **зусім ня ведаюць беларускае мовы** і будуць вучыцца яе ў Кракаве (?), або **навучыліся** ўжо, але „ня маюць тэорэтычных падставаў“? Як відаць, урад маніцца фабрыкаваць „беларускіх“ вучыцялёў з элемэнтаў, якія нічога супольнага з беларускім народам ня маюць, і для якіх **беларуская мова не зьяўляецца роднай!..**

У сувязі з справай узгадаваньня „беларускіх“ вучыцялёў разглдалася так-жа справа ўнівэрсытэцкае катэдры беларускае мовы. Яна мае быць у недалёкім часе створана... ізноў-жа ў Кракаве, і, пэўне-ж, будуць тамака выкладаць такія „спэцыялісты“, як „знамяніты“ віленскі прафэсар Массоніус, каторы „выкладаў“ беларускую мову ў Вільні, ня ведаючы аб існаваньні капітальных навуковых прац аб ёй акадэміка Карскага і дапускаючы ўжываньне беларускае мовы толькі... на ўнівэрсытэцкіх калідорах!..

„Дуэт“.

(Выступленьне Аляксюка і Косьцевіча).

У „Грам. Голасе“ ў адным і тым-жа нумары выступілі два былыя беларускія дзеячы, якіх паступкі і маральнасьць стаўляе на адну дошку: **Аляксюк і Косьцевіч.**

На абодвых ляжаць цяжкія закіды маральнага характару: мякка кажучы, лішне „свабодныя“ адносіны да грамадзкіх грошы, а так-жа палітычнага: выслугоўваньне „чужым багам“ дзеля... матэрыяльнае карысьці. І мы бы не капаліся ў гэных справах, ад якіх кепска пахне, калі-б у сваім „дуэце“ гэныя дзьве „родныя душы“ не зьвярнуліся па адрасу беларускае апазіцыйнае прэсы, да якое маем чэсьць належаць і мы.

Адкажам-жа кожнаму з іх па чародзе.

Аляксюк хоча апраўдаць сваю службу палякам і працу дзеля прылучэньня Зах. Беларусі да Польшчы тым, што некалі ўрад Луцкевіча і Найвышэйшая Рада Б. Н. Р. вялі з польскім урадам перагаворы аб узаемных адносінах паміж Беларускай Народнай Рэспублікай, як **асобнай дзяржавай**, і Польскай Рэспублікай. Але Аляксюк нічога ня кажа аб тым, што Луцкевіч у выніку перагавораў быў інтэрнаваны ў Варшаву польскім урадам, а Найвышэйшая Рада, пераканаўшыся ў немагчымасьці да нечага дагаварыцца, кінула ўсякія гутаркі з Варшавай, разьвязалася, ды ўсе сябры яе выэміgравалі з Польшчы—на Усход... Вось тады выступіў ужо на сцэну Аляксюк і, ня гледзячы на байкот усенькім беларускім грамадзянствам выбараў у таквзаны Віленскі Сойм, за польскія грошы агітаваў сярод народу на карысьць выбараў і далучэньня Віленшчыны да Польшчы. Але народ ня даў яму послуху, ня даў яму сваіх галасоў, і гэтым кар'ера Аляксюка была закончана.

Цяпер Аляксюк сядзіць як-быццам ціха. Але нам дужа добра ведама, што „дзеячы“ з валэйшаўскае арганізацыі прыяжджаюць да яго „на нарады“, а міністэрства ўнутраных спраў вядзе з ім ажыўленную палітычную перапіску...

Аб „няпрыемнай“ гісторыі, якая была ў п. Аляксюка з вайсковай камісіяй на грашовым грунце, вядома ўсім.

Дык чаго-ж абражаецца п. Аляксюк, што іменем „аляксюкоўшчыны“ беларуская апазіцыйная прэса называе аналягічную з ёй дзейнасьць падобных да Аляксюка „палітычных дзеячоў“ з Людвісарскае вуліцы, — тым болей, што, зьмяшчаючы свой голас на старонках валэйшаўскае газэты, ён паказаў, што ня так ужо далёка стаіць ад „Часовае Беларускае Рады“ і Т-ва „Прасьвета“, хоць і лічыць „подласьцей“ самае западозраньне яго ў учасьці ў гэных „шляхотных“ арганізацыях?

А цяпер аб Косьцевічу.

Косьцевіч падае сваю біяграфію, але біяграфія гэта і няпоўная, і фальшывая.

Няпраўда, што ў часе выбараў у Сойм і Сэнат у 1922 г. Косьцевіч трымаўся пасыўна: іменна тады ён пісаў і друкаваў свае брудныя пасквілі проці старшыні Цэнтральнага Беларускага Выбарнага Камітэту, Луцкевіча, каб ачарніць гэтым і рэкамэндаваных Камітэтам народу кандыдатаў у дэпутаты. Гэныя бруды і фальшы ён-жа пасьля перадрукаваў у сваім сальным „Абуху“.

Няпраўда, што ў палітычным жыцьці Косьцевіч ня прыймаў учасьця, бо-ж ён выдаваў журнал „Саху“—таго кірунку, проці якога цяпер так заядла выступае.

І няпраўда, што ён быў незацьверджаны на становішчы вучыцеля Радашкоўскае Гімназіі „з прычыны браку патрэбнае для вучыцеля сярэдняе школы **навуковае** кваліфікацыі“, а наадварот, дзеля браку кваліфікацыі **маральнае**. Аб гэтым было зусім афіцыяльна заяўлена ў віленскім куратарыюму дэпутату кс. Станкевічу і сэнатару Уласаву, ды аб тым-жа заявіў ў сэнацкай камісіі сам міністар асьветы. А падставай гэтага браку маральнае кваліфікацыі было тое, што Косьцевіч растраціў давераныя яму Касай Хворых, дзе ён служыў, грошы, за што быў выдалены са службы і адпраўлены пад арышт.

Што-ж датычыць **другога** арышту, аб якім успамінае Косьцевіч (напярэдадні 1 мая 1924 году), дык аб гэтым запраўды дзіўным арышце пісаў тагды-ж „Сын Беларуса“ у № 1:

„Арыштаваны сябра „Беларускага Грамадзянскага Сабраньня“ Макар Косьцевіч, якому зроблена была перад тым прапазіцыя быць рэдактарам польскае газэты ў беларускай мове, ды ён ад гэтага адмовіўся“.

Косьцевіч гэтаму **не запярэчыў**, затое, выйшаўшы з вастрогу, пачаў пакорна працаваць у валэйшаўскім органе „Грам. Голас“, ужо ня „бунтуючыся“...

Ды годзе аб гэтым. Мы ня „лаемся“, а падаем факты, нават не ўваходзячы ў ацэнку асобаў п.п. Аляксюка і Косьцевіча. Грамадзянства ўжо само ацаніла гэтых бязумоўна здольных, але на жаль, зышоўшых з простае дарогі некалі запраўдных беларускіх дзеячоў. І ім больш выпадала-бы біцца ў грудзі і каяцца, чым рабіць від „пакрыўджанае нявіннасьці“.

Вынікі нарадаў у Варшаве—ці-ж гэта не красамоўны адказ ураду на мэморыял віленскага польскага Бюро палітычных прац?!

Статуты беларускіх культурных установаў. Нам прыслалі статут валэйшаўскага таварыства „Прасьвета“, які прадстаўляе точную копію статуту Т-ва Беларускае Школы. Вось-жа статут „Прасьветы“ зацьверджаны ўладай у некалькі дзён, а статут Т-ва Беларускае Школы, пададзены дзеля зацьверджаньня ажно ў тым летку, усё яшчэ ляжыць пад сукном...

Тое-ж дзеецца і з статутам Беларускага Выдавецкага Т-ва, які чакае на зацьверджаньне ўжо другі год...

Як відаць, праўных перашкодаў дзеля адмовы зацьверджаньня гэных статутаў няма. Дый яны фактычна не патрабуюць зацьверджаньня, бо, згодна з законам, таварыства лічыцца законна істнуючым, калі ў працягу месяца ад падачы статуту ўлада не адкінула яго. Але адсутнасьць падпісанага ўладай і апублікованага ў урадовым органе статуту вельмі перашкаджае таварыствам у іх дзейнасьці, — асабліва, калі трэба рабіць нейкія нотар‘яльныя акты. Дык гэтая палітыка з зацягіваньнем зацьверджаньня статутаў беларускіх культурных установаў мае выразную мэту: рабіць ім перашкоды...

Характэрная была справа з статутам Беларускага Клюбу, які быў пададзены ўладзе дзеля зацьверджаньня групай беларусаў, не захацеўшых карыстацца „гасьціннасьцяй“ валэйшаўскага „Грамадзянскага Сабраньня“. Камісар Ураду на м. Вільню, п. Вімбор, адмовіўся зацьвярдзіць яго, кажучы, што клюбаў у Вільні і так лішне многа, — ды гэтак як быццам запрапанаваў карыстацца „беларускім“ клюбам п. Валэйшы, хаця цяпер сам-жа пасылае ў гэную шулерню лавіць „газардовую ігру і тайную прадажу гарэлкі і безбандарольных папіросаў“.

Ці не заняліся-бы гэтай справай нашы соймавыя дэпутаты, ды пры нагодзе ці ня высьнілі бы ў Варшаве, што беларускае грамадзянства ня можа лічыць „сваім клюбам“ нейкі ігорны прытон? А то клюб нам бязумоўна патрэбен!..

Падзяка. Урад Беларускага Навуковага Т-ва шчыра дзякуе за ахвяры, прысланыя ў музэй імені Івана Луцкевіча: 1) грам. Сьцяпану Шчыглінскаму ў Баяршчыне — за II том кніжкі „Jagiellonki polskie“ і 4 манэты; 2) Студэнту Куніцкаму — за геаграфічныя карты і друкі з перадвыбарнае агітацыі 1922 году; 3) Студэнту Янцы Станкевічу—за кніжку „Conflit polono-lithuanieu. Question de Vilna, 1918—1924 г.“.

Кумпаны пасварыліся. „Грам. Голас“ абвяшчае, што „Грамадзянскае Сабраньне“ забараніла ўваход у памяшчэньне „Сабраньня“ сябру свайму, Уладыславу Знамяроўскаму, „за зробленую ім правакацыю“.

Цікава тут ня тое, што сябры валэйшаўскае шулерні займаюцца правакацыяй: гэта-ж іх штодзенны хлеб!—а тое, што Знамяроўскі быў першым кумпанам Валэйшы і фінансаваў гэтае даходнае прадпрыемства....

Звальненьне з сэмінарыі арх. Філіпа. Сынод праваслаўнае царквы ў Польшчы зволніў арх. Філіпа Морозова з становішча вучыцеля віленскае праваслаўнае духоўнае сэмінарыі.

Кошты ўтрыманьня паліцыі ў Віленшчыне. Міністэрства ўнутраных спраў паведаміла дэлегатуру ў Вільні, што кошт утрыманьня паліцыі ў Віленшчыне ў працягу 1925 году аблічаны ў суме 7.775,827 злотых (бязмала 8 міліёнаў!). Усе самаўрады Віленшчыны павінны ўзяць на сябе чверць гэтае сумы, значыць — 1.946,957 зл. (блізу два міліёны!), у тым ліку на м. Вільню выпадае 634,513 злотых.

Камуністычная літэратура ў баранавіцкіх казармах. У баранавіцкіх казармах знойдзена пачка камуністычных праклямацыяў—з пратэстам польскай камун. партыі проці выдачы і арышту пасла Ланцуцкага. Арыштаваны нейкі Іванаў, але няведама, як пішуць газэты, ці ён мае сувязь з гэтай агітацыяй.

„Ваенная школа“ на „Крэсах“. У „Сегодня“ пішуць з Бярэсьця:

На балю ў мясцовым польскім спартыўным таварыстве, на якім было наладжана „кабарэ“, у часе перарыву да аднаго з артыстаў, паляка Кассакоўскага, падыйшоў польскі-ж ахвіцэр Мацюлевіч і патрэбаваў паўтарыць выхад спадабаўшайся яму артысткі... Кассакоўскі адказаў, што гэта немагчыма, бо канцэрт ужо скончыўся. Тады Мацюлевіч закрычаў: „Я—афіцэр польскай арміі, і я вам прыказываю!“

Артыст спакойна адказаў, што афіцэр можа прыказываць толькі ў сябе ў палку.— Тады парučнік Мацюлевіч пайшоў у разьдзявальню, прынёс адтуль шаблю і 3 ударамі шаблі забіў на мейсцы артыста...

Гэты прыпадак зрабіў вялікае хваляваньне як у месьце, так і ў-ва ўсей Польшчы.

Арышт шпіга. „Słowo“ піша, што ў Вільні арыштаваны нейкі Станіслаў Блінстраўб, абвінавачаны ў тым, што прыехаў сюды дзеля шпігоўства на карысьць літоўскага генаральнага штабу.

Пры гэтым быццам выкрыта літоўская шпігоўская арганізацыя, якая працавала ў паразуменьні з нямецкай і расейскай разьведкай. Агенты гэтае арганізацыі стараліся папасьці на службу ў палітычнай паліцыі і ў іншых установах аховы публічнае бясьпечнасьці.

Справа Блінстраўба аддадзена пракурору.

Ужо некалькі разоў мы даводзілі да ведама нашых паважаных падпішчыкаў, што тым, хто ня плоціць за газэту, а прынамся не паведамляе, што плаціць ня можа, а газэту атрымліваць хоча — газэта высылацца ня будзе.

Цяпер 3 першыя №№ „Беларускай Долі“ мы разаслалі **ўсім** падпішчыкам як, **пробные**, а надалей будзем выслаць толькі платным і тым, хто аб гэта прасіць будзе.

(Тым, хто ўжо прасіў аб высланьне газэт ў 1925 г.—высылаем бязупынна).

У першы чарод спынім газэту падпішчыкам за №№: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99 і 100.

Тэрмін для паведамленьня ці высылкі грошай—1 лютага 1925 г.

Матэрыяльныя абставіны газэты вельмі цяжкія і толькі добрая воля і акуратнасьць падпішчыкаў можа падтрымаць яе істнаваньне.

Хто мае магчымасьць плаціць, а хто не— мы судзіць ня можам, скажам толькі адно: чалавеку здароваму і моцнаму — жабраваць сорамна, таксама маючаму змогу плаціць за газэту, сорамна карыстацца ею дарэмна.

Адміністрацыя.

Карэспандэнцыі.

Паночку, ты ўжо і спалохаўся!

(Старавейскай вол., Слонімскага пав.).

Вельмі добрыя тыя сяляне, якія сядзяць у хаце, нічога ня знаючы, ня бачучы, што робіцца на велькім сьвеце, і даюць ашукаць сябе ў захалуснай вёсцы тым, хто можа гэта зрабіць. Войт ці пісар, або паліцыянт, якія найчасьцей паціраюцца каля селяніна беларуса, як толькі хто захоча ведаць праўду—закон, як павінна начальство аднасіцца да сялян, а сяляне да начальства, — дык таго ўжо завуць „палітыкантам“.

Вось як гэта ёсьць у Старавейскай воласьці, у вёсцы Вострава. Сяляне гэтае вёскі даведаліся, што ў Вільні выходзіць беларуская газэтка „Сялянская Праўда“. Узялі ды паслалі грошы ў рэдакцыю. А газэта йдзе. У гэным Востраве йдзе вясковая газэта двум сялянам.

Не спадабалася гэта войту Старавейскай воласьці, пану Ляўданскаму. Бо ў той воласьці ёсьць некалькі шляхтуноў польскіх, але яны хаваюцца ано дзеля лякарства на „Wojtów i zastępców“. А беларусаў ёсьць больш і шмат вучонейшых за гэных шляхтуноў. Але куды іх! мусіць, няма гэтакага закону, каб іх староста дазволіў выбраць за войта, „bo to nie jest polak“.

Прыйшоў Востраўскі солтыс у воласьць. Адразу яму войт і гаворыць: „Чаму гэта ты, солтыс, распусьціў сваю вёску? Узялі, павыпісвалі некіх газэт, сталі займацца палітыкаю. Але заўсёды, дзе солтыс палітыкаю займаецца, там і падаткаў ня плацяць? Гэта Вострава і Ярнява сталі палітыкаю займацца“.

Але, мусіць, той-жа пан войт нічога не сказаў-бы, каб выпісвалі польскія газэты, што сяляне беларусы нічога не паймуць у іх. Калі-ж на сваёй мове чытаем, „дык ты ўжо і спалохаўся“!!!

Беларус.

Пуглівы вучыцель.

(В. Цярабостунь, Нясьвіжскага пав.).

У нашай вёсцы з 1921 году вучыць адзін вучыцель, нейкі Язэп Цьвірка, у адносінах да тутэйшага сялянства ён вельмі ганарысты, так што ня хоча нават ні з кім гаварыць, нікога не дапускае ў свае памешканьне, пагражаючы рэвальвэрам, а прыклад гэтага ёсьць такі.

У кастрычніку месяцы с. г. сяляне нашай вёскі сабраліся каля дванаццацёх чалавек і пашлі да яго, каб ён напісаў прашэньне да Сойму аб зямлі.

Той, угледзіўшы гэтую кучку людзей, замкнуў дзьверы і, схапіўшы рэвальвэр, крычаў: „уцякайце адгэтуль, бо буду страляць!“.

Сяляне давай гаварыць яму, у чым справа; тагды ён сказаў: „Выйдзіце ўсе на вуліцу, а тагды няхай прыдзе каторы адзін, то я з ім буду гаварыць“.

Але сяляне казалі яму: „Ды мы-ж, пане, не бандыты, чаго пан нас баіцца?“.

Пачуўшы гэтыя словы, ён закрычаў яшчэ зласьней: „Уцякайце ўсе вон, бо буду страляць праз вакно!“.

Тады сяляне ўзялі ды пашлі, як журавель ад лісы з госьцяў.

Вясковы.

„Нашы паны“.

(В. Доўгае, Наскоўскае гм., Пружанскага пав.).

Вось, што было. Каля вёскі жывець памешчык, Крашэўскі. Зямля яго граічыць з сялянскай. У часе першых марозаў сяляне выпусьцілі сваю скаціну і сьвіней на сваё поле. У адней беднай удавы Софіі Саўчук і другой удавы, Кацярыны Субтэльнік, былі выпушчаны парасяты, і гэтыя парасяты ўзышлі на панскае поле. Пан, бачучы гэта, нацкаваў на іх сваіх сабак. Адно парася разарвалі на сьмерць, а другое загналі ў сажаўку пад лёд. Жанчына шукала сваю згубу, ды не знайшла. А цераз тры дві пан, рад з сваей дабычы, дастаў парася спад лёду і ўзяў сабе. Мужыкі, бачучы гэта, пачалі пытацца ў пана, на што ён цкуе сабакамі, а ён і гавора мужыкам, што „вашы сьвіньні на маім полі зьядуць усе каменьні.

Вось, што робяць паны з мужыкамі. І што ты з гэткім зробіш?

23 лістапада з маёнтку Стары Куплін сын пана Марачэўскага з сваім шваграм былі на паляваньні. Едучы з паляваньня праз вёску Доўгае, і не папаўшы ніякае дабычы, выехалі за вёску і ўбачылі, што бяжыць котка. Дай і забілі яе і хацелі забраць. Мужыкі сталі сьмяяцца, што панам мала зайцаў, а б‘юць нашыя коткі на мяса! Так і вашым коткам і па полі ня можна хадзіць за панамі.

Воўчык.

Усячына.

„Нацыянальна настроены“ кат.

Варшаўскія газэты наказуюць, што ў канцэлярыю Сойму прыслана нечыя просьба даць становішча ката—дзеля вешаньня засуджаных на сьмерць. Кандыдат на гэтае „пачэснае“ становішча вымагае: 1) захаваньня тайны яго іменьня; 2) пэнсію начальніка аддзелу; 3) білету 2 клясы на дармовы праезд чыгункамі; 4) паліцэйскае ахраны пры выпаўненьні „прафэсіянальных“ абавязкаў.

Але найбольш характарна тое, што ў канцы піша гэны кандыдат на ката: ён кажа, што хацеў-бы выпаўняць сваю прафэсію ў Польшчы затым, што ён „**нацыянальна настроены**“!..

Паштовая скрынка.

М. К. Сычу. Усе наагул беларускія кніжкі можна выпісываць у Беларускай кнігарні: Вільня, Завальная 7.

М. Штушцы і Андрэю Пугачу. У Беларуск. кнігарні—Вільня, Завальная 7, можна дастаць беларускі каляндар, выдадзены „Грамадзянскім Сабраньнем“. Другога няма.

А. Пугачу, В. Грудзеву, „Молодзьбіту“, М. Штушцы і „Зязюлі“. Атрымалі.

Ад: Мар‘і Тоўсьцік, Пятра Высоцкага, Пятра Міхноўскага, Ю. Елінскага, Язэпа Карыцкага, Баляслава Будзькі, Кузьмы Ляшчынскага, Валадзімера Тышкевіча, Віктара Хведчэні, Аляксандра Лыча, Аляксандра Люткевіча, Тодара Стахоўскага, Сымона Захаронка, Аляксандра Захаронка, Хведара Калясінскага — **атрымалі па 2 зл.**

Ад: Базыля Літвінчыка, Лаўрэна Парфяновіча і Браніслава Карніцкага — **атрымалі па 3 зл.**

Ад: Д. Марчука, Ігната Малойла, Яна Сініцкага і Аляксандра Антановіча — **атрымалі па 4 зл.**

Ад Яна Марчука — **атрымалі 4 зл. 50 гр.**

Ад Язэпа Каспара — **атрымалі 5 зл.**

Ад Паўла Серкевіча і Міхала Лапы — **атрымалі па 6 зл.**

АБВЕСТКІ

(За зьмест абвестак, якія зьмяшчаюцца пад гэтым загалоўкам Рэдакцыя адказнасьці на сябе не бярэ!).

Рэдактар-Выдавец Антон Пракапеня. Друкарня Н. Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.